

MOODUL 7 KOKKUVÕTE

DNFBPde sektori haavatavus rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele

Töögrupi koosseis:

- (Rahandusministeerium, töögrupi juht)
- (Rahapesu andmebüroo)
- (Rahapesu andmebüroo)
- (Eesti Advokatuur)
- (Notarite Koda)
- (Maksu- ja Tolliamet)
- (Maksu- ja Tolliamet)
- (Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise turuosaliste nõukoda).

1. Mooduli eesmärk ja ülesehituse kirjeldus

Käesoleva mooduli eesmärgiks oli anda hinnang, millises ulatuses on haavatavad **mittefinantsteenuseid osutavad kohustatud ettevõtjad ja isikud** (ingl.k *designated non-financial businesses and professions*, edaspidi DNFBPd).

Mooduli ülesehitus võimaldab hinnata laiemalt kahte aspekti: sektorile (või tegevusalale) omast struktuurset riski ning sellele sektorile kohaldatavate kontrollimeetmete tõhusust. Mõlemale aspektile antud hinnangute kombinatsioonist moodustub haavatavuse määr ja selle arvuline näitaja.

2. Selgitused moodulile ja hinnangud

Moodul jaguneb kaheks pooleks. Esimeses tabelipooles on kajastatud praegu kehtiva rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi RahaPTS) subjektid. Alumises tabelipooles on need teenusepakkujad, kes praegu RahaPTS mõistes kohustatud subjektid ei ole, kuid kelle riski oli töögrupi liikmete hinnangul samuti mõistlik hinnata.

Kohustatud subjektideks on:

1. Kasiinod (hasartmängukorraldajad) – RahaPTS § 3 lg 1 p 3
2. Kaughasartmängukorraldajad (interneti-kasiinod) – RahaPTS § 3 lg 1 p 3
3. Kinnisvarabürood – RahaPTS § 3 lg 1 p 4
4. Kinnisvara üürimisega tegelevad ettevõtjad – RahaPTS § 3 lg 1 p 4
5. Kauplejad, s.h väärismetalli ja –kividega kauplejad, antiigi- ja kunstikauplejad, autode ja paatidega kauplejad ning vanametalliga kauplejad – RahaPTS § 3 lg 1 p 5 ja p 6¹
6. Advokaadid – RahaPTS § 3 lg 2
7. Notarid – RahaPTS § 3 lg 2
8. Muud õigusteenuse osutajad – RahaPTS § 3 lg 2
9. Audiitorid – RahaPTS § 3 lg 1 p 7
10. Usaldusfondide ja äriühingute teenusepakkujad – RahaPTS § 3 lg 1 p 9
11. Raamatupidamisteenuse osutajad ja maksunõustajad – RahaPTS § 3 lg 1 p 7 ja 8
12. Pankrotihaldurid – RahaPTS § 3 lg 2
13. Kohtutäiturid – RahaPTS § 3 lg 2
14. Pandimajapidajad – RahaPTS § 3 lg 1 p 6
15. Mittetulundusühingud¹ – RahaPTS § 3 lg 1 p 10.

Täiendavalt hinnati ettevõtjaid, kes kehtiva RahaPTS kohaselt ei ole tegevusala järgi kvalifitseeritud kohustatud subjektideks:

1. Kihlvedude korraldajad.
2. Loteriikorraldaja.
3. Inkassofirmad.

Tabel jaguneb lisaks (vasakult-paremale) struktuurse haavatavuse indikaatoriteks ja kontrollimeetmeteks. Hinnanguid mõjutavad nii struktuursed näitajad (haavatavus) kui ka kontrollimeetmed, mis antud sektoris kohalduvad. Tähele tuleb panna, et hindamiskaala H-M-L omab aga erinevat tähendust: kui struktuursete näitajate puhul on H-*high*-kõrge ehk kõrgem hinna suurendab haavatavuse lõppnäitajat, siis kontrollimeetmete puhul on H-*high*-kõrge mõju täpselt vastupidine (mida kõrgemal tasemel kontrollimeetmed, seda madalamaks kujuneb haavatavuse lõppnäitaja).

1. veerg: Mutual Evaluation Report (reference to vulnerability and risk of ML)

Antud veerus kajastatakse soovitusi, mida on rahvusvaheliste hindamiste käigus tehtud seoses puudujääkidega antud sektoris. Üldistatult võib öelda, et DNFBPde osas ei ole viimase MONEYVALi hindamisvooru (III) raames märkimisväärseid soovitusi tehtud. Mainimist on leidnud hasartmängukorraldajad, kinnisvarasektor, advokaadid, notarid, õigusteenuse osutajad ning usaldusfondide ja äriühingute teenuse osutajad. Soovitused olid peamiselt seotud vajadusega

¹ On kohustatud isikuteks juhul, kui neile tasutakse sularahas üle 15 000 euro või võrdväärne summa muus vääringus, sõltumata sellest, kas tasumine toimub ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena

anda ettevõtjatele täiendavaid juhiseid või reguleerida selgmini nende kohustused. Riskihinnangu koostamise ajaks olid kõik MONEYVALi soovitusel rakendatud ja seadusemuudatused tehtud.

Antud veerus riskidele hinnanguid ei anta.

2. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: sektori suurus (*Size of the businesses and professions*)

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – sektori suuruse - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summat.

3. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: käibe suurus (*Volume turnover*)

Mida suurem on sektori käibe, seda raskem on jälgida iga üksikut tehingut.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – käibe suuruse - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summaarset näitajat.

4. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: sularaha kasutuse ulatus (*Cash intensive products and services*)

Sularaha kasutamine suurendab sektori haavatavust rahapesule. Sellised sektorid, kus kasutatakse ja aktsepteeritakse palju sularaha on eeskätt haavatavad musta raha paigutamise faasi kõrgendatud huvi tõttu. Seetõttu tuleb iga sektori puhul hinnata sularaha kasutamise levikut. Üldistatult võib öelda, et Eestis ei ole sularaha kasutamine tavapärane ja väga levinud, kuna toodete ja teenuste eest tasumisel eelistatakse panga-ülekandeid ja kontoraha kasutamist. Seega võib paljudel juhtudel sularaha eelistamine juba ise-enesest tekitada kohustatud isikutes kahtlusi ja kõrgendatud tähelepanu.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – sularaha kasutamise ulatuse - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summaarset näitajat.

5. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: rahvusvaheliste tehingute % (Frequency or % of international transactions)

Üks meetod, mida kasutatakse tehingute ja raha liikumise varjamiseks ja peitmiseks, on raha liigutamine erinevate riikide vahel ja kaudu. Suurema riskiga tehingute eristamiseks on otstarbekas võrrelda tehingute hulka, mis on tehtud riigi-siseselt nendega, mis on tehtud piiri-üleselt.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – rahvusvaheliste tehingute % - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summaarset näitajat.

6. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: kõrgema riskiga klientide % (Percentage (%) of customer who pose higher risk)

Kõrgema riskiga klientideks on käesoleva mooduli puhul kvalifitseeritud järgmised olukorrad:

- PEPid e. riikliku taustaga isikud (vt RAHAPTS § 20);
- mitte-residendist kliendid;
- privaatpanganduse kliendid;
- juriidilised "üksused" nagu seltsingud ja trustid;
- esitaja-aktsiate valdajad.

Hinnangu andmisel on lähtutud ettevõtjate endi hinnangutest ja rahvusvaheliste tehingute osakaalust antud sektoris.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – kõrgema riskiga klientide % - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summaarset näitajat.

7. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: rahapesule viitav tegevus/käitumine (Indicators of potential ML activities/conduct)

Käesoleva veeru eesmärk on anda kajastus konkreetsete näitajate läbi sellele, kui suur on rahapesule viitava tegevuse mõju igale sektorile. Sektori haavatavust näitab sektoris toimepandavad rahapesu-kuriteod ja mingil määral ka antud sektori kohta esitatud teatiste arv. Siin on oluline eristada sektorist saadetud (sektori poolt saadetud) kahtlase tehingu teatisi, mille kõrgem hulk näitab, vastupidi, sektori kõrgemat teadlikkust ja seeläbi väiksemat riski.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – rahapesule viitava tegevuse/käitumise - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine

haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summat.

8. veerg: Struktuurse haavatavuse indikaatorid: muu informatsioon (*Other Information*)

Veerus tuleb kajastada muud informatsiooni, mis mõjutab konkreetse sektori riske.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – muu informatsiooniga kaasneva - haavatavuse hinnang skaalal H (*high*) – kõrge haavatavuse tase, M (*medium*) – keskmine haavatavuse tase ning L (*low*) – madal haavatavuse tase. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summat.

Kontrollimeetmed (*Control Measures*)

1. veerg: Kontrollimeetmed: rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioonid, juhendid, jõustamise mehhanism

Siin on kajastatud, millised regulatsioonid, juhendid ja nende jõustamise mehhanismid konkreetsele sektorile rakendub. Üldiselt on kõikidel sektoritel siin sarnane tulemus, kuivõrd kõik kuuluvad ühtemoodi RahaPTS subjektide alla, teatud osas on vastu võetud ka juhendeid ning olulised erinevused puuduvad ka seaduste järgimist tagavates mehhanismides.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja –regulatsioonide - tõhususe hinnang skaalal H (*high*) – kõrge tõhususega, M (*medium*) – keskmise tõhususega ning L (*low*) – madala tõhususega regulatsioonid. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summat.

2. veerg: Kontrollimeetmed: reguleeriva organi olemasolu ja kohapealse järelevalve toimumise võimalus

Siin tuli täpsustada, kas sektoril on spetsialiseerunud järelevalveorgan, kellel on võimalused ja pädevus korraldada järelevalvet ka konkreetsete ettevõtjate/kutseesindajate asukohtades.

Üldistatult võib öelda, et RABile on RahaPTSiga antud laialdased järelevalve teostamise õigused ja kõik siinnimetatud sektorid on põhimõtteliselt nende järelevalvele allutatud. Siinjuures toimib edukas koostöö ka teiste järelevalveasutuste – MTA ja FI-ga. Lisaks on erinev järelevalve-režiim ette nähtud notarite ja advokaatide suhtes, kelle üle teostab RahaPTS nõuete järgimise osas järelevalvet JM/Notarite Koda ja Advokatuur.

Igale sektorile on antud selle konkreetse näitaja – järelevalve tõhususe hinnang skaalal H (*high*) – kõrge tõhususega, M (*medium*) – keskmise tõhususega ning L (*low*) – madala tõhususega regulatsioonid. Antud veeru hinnangud mõjutavad mooduli arvutatavat haavatavuse summat

3. veerg: Kontrollimeetmed: rahapesu/terrorismi rahastamise tõkestamise järelevalve ressursid (eelarve ja töötajate arv)

Lahtrites on täpsustatud, millised on järelevalveasutuste ressursid, kes antud sektori suhtes järelevalvet teostavad.

Advokatuur. Teostab järelevalvet tavapärase järelevalvetegevuse raames, mida teostavad 3 ametnikku ja Advokatuuri juhatus, kes kinnitab järelevalveraportid. Lisaks tuleb märkida ka regulaarsete koolituste korraldamine Advokatuuri poolt oma liikmetele, vähemalt 1x aastas ka rahapesu ja/või terrorismi rahastamise tõkestamise teemadel.

Notarite Koda. Notarite tegevuse üle teostab järelevalvet justiitsministeerium, kaasates sellesse ka Notarite Koja. Notarite koda teostab järelevalvet rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle justiitsministeeriumi läbiviidava järelevalve raames. 2011. ja 2012. aastal viidi järelevalvet läbi kokku 30 korda, seda tegi 2-3 (2 JM+1 Notarite Koja) ametnikku, järelevalveraport esitatakse justiitsministrile. Järelevalve teostamiseks Notarite Koja eelarves eraldi vahendeid ettenähtud ei ole, kuna see kuulub Notarite Koja igapäevaste tööülesannete hulka.

RAB – järelevalvetalituses on 4 töötajat (juht ja 3 järelevalveametnikku). RAB üldine aasta-eelarve on 428 235€, millest kaetakse ka kõik järelevalve teostamisega kaasnevad kulud. Tuleb arvesse võtta, et 2014. aastal jõustuvad seadusemuudatused, millega hakkab teatud, varem majandustegevuse registris registreerimisele kuulunud, tegevusaladele tegevuslubasid väljastama RAB. Loamenetlusega kaasneb turulesisenemisega seonduvate kontrollimeetmete taseme tõus, kuigi loamenetluse kontrolliese on seaduses piiratud. Teisest küljest kaasneb täiendava ülesandega RAB-le ka täiendav ressursivajadus, lisaks on 2014. aastaks juba planeeritud erinevaid järelevalvetegevusi vastavalt viimastele trendidele ja riskidele ning käesoleva riskihinnangu puhul on ressursiga seonduvate soovitude täitmise aeg seega aasta 2015 või hiljem.

MTA – hasartmängude järelevalvega tegeleb 4 ametnikku.

4. veerg: Kontrollimeetmed: kutse-eesitika standardid

Kutse-eesitika ja kutse-standardite olemasolu näitab iga sektori reguleerituse astet. Mida põhjalikumad ja ulatuslikumad on kutse-eesitika nõuded ja kõrgemad standardid, seda vähemtõenäoline on sektori haavatavus selliste nähtuste nagu terrorismi rahastamine ja rahapesu poolt.

5. veerg: Kontrollimeetmed: tehingute jälgimine ja kahtlaste tehingute teatiste asjakohasus

Antud veerus on hinnangute andjaks olnud RAB, kellel on pädevus konkreetse sektori teatamise adekvaatsuse hindamiseks.

3. Hinnang rahapesu haavatavusele.

Kõik eelnevalt antud hinnangud moodustavad osa lõplikust hinnangust rahapesu haavatavusele konkreetses sektoris.

Lõpliku riskitaseme arvutamine:

Sektori haavatavus	Kontroll	Lõplik hinnang haavatavusele
L	H	L
L	M	ML
L	L	M
M	H	ML
M	M	M
M	L	H
H	H	M
H	M	H
H	L	VH

Haavatavuse tase

Riskitaseme puhul on madalamaks väärtuseks 0 ja kõige kõrgemaks 1,0. Siin moodulis arvatud näitajad on sisendiks Moodulisse nr 2.

Tähtsus

Hinnangute ja lõplike arvnäitajate kujunemisel mängib rolli ka rida nr 4, mis kajastab iga indikaatori kaalukust. Kõrgema tähtsusega indikaatorid on märgitud tasemega 1 ja madalamad on märgitud tasemega 2. Seega on kõrgema ja madalama tähtsusega indikaatorite mõju erinevus kahekordne.

FATFi soovitused

Moodulis on ka viide konkreetsetele FATFi soovitustele, mis antud sektorile laienevad.

4. Kokkuvõte

DNFBP-de sektor on regulatsioonidega hästi kaetud ja väärib rõhutamist, et DNFBPde ring on Eesti RahaPTSis laiem kui seda nõuavad rahvusvahelised standardid. Riskide-haavatavuse koondindeks on moodul leidnud olevat *Low* (madal) ja paaril juhul *Medium-Low* (keskmiselt madal), mida võib pidada ka reaalseks tulemuseks.

Tagamaks andmete võrreldavust on lähteandmetena püütud kasutada vastava sektori ettevõtjate esitatud majandusaasta aruannete andmeid, kus see on olnud võimalik. Lihtsustamaks võrdlusbaasi on arvesse võetud üksnes 2012. aasta andmeid – nii majandusaasta aruannete kui ka teiste andmete puhul.

Majandusaasta aruannetest on tehtud väljavõtted müügitulu, varade, töötajate arvu ning müügitulust ekspordi osakaalu kohta. Ekspordi (ehk antud moodulis välistehingute/-klientide osakaal) osas on küsitud andmeid ka sektorit esindavate ettevõtjate käest², kuid vastamisaktiivsus jäi ootuspäraselt madalaks, mistõttu on antud indikaatori puhul olnud vajalik kaasata täiendavalt võrreldavaid andmeid majandusaasta-aruannetest.

DNFBP-de haavatavus tegevusalade lõikes

Kasiinod ja kaughasartmäng

Struktuursed näitajad

Kasiinod ehk hasartmänguseaduse mõistes mängukohas õnnemängude korraldajad on rahvusvaheliste standardite kohaselt olnud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete järgimiseks kohustatud eeskätt pärast FATFi 40 soovitude (eelviimast) ülevaatamist 2003-2004. Eestis laiendati rahapesu tõkestamise seaduse kohaldamisala hasartmängukorraldajatele juba aastal 2000.

Seega võib öelda, et rahapesu tõkestamise reeglite järgimisel on Eesti hasartmängukorraldajatel küllaltki pika-ajaline kogemus.

Moneyvali III hindamisvooru kohta koostatud raportis on seoses hasartmängudega antud Eestile soovitusel:

- a) Tagada, et lisaks klientide identifitseerimisele oleks kohustuslik ka esitatud informatsiooni kontrollimine
- b) Tagada paremini tegelike kasusaajate *fit-and-proper* kontroll, kuna hasartmänguseadus ei kasutanud „tegelike kasusaajate“ mõistet, vaid viitas olulise osaluse omanikele (oluline

² Suur abi oli siin Eesti Kaubandus-Tööstuskoja korraldatud küsitlusest.

osalus oli küll märkimisväärselt väiksemas määras – 10% - kui tegelike kasusaajate osalusmäär ja hõlmas nii otsest kui kaudset osalust).

c) Lisaks soovitati RABil laiendada juhendit ka kaughasartmängukorraldajatele.

Ülalnimetatud soovitused on täidetud ja *fit-and-proper* kontroll nii hasartmängukorraldajate omanike kui ka töötajate suhtes on praktikas põhjalik (seda tagab järelevalveasutus MTA). Ka äsja lõppenud Moneyvali IV hindamisviisi käigus leiti, et Eesti on eelmise voo küsimused edukalt lahendanud ja kontroll sektori üle on tõhus³.

Õnnemängu mängukohtades korraldasid hasartmänge 6 ettevõtet⁴ ning kaughasartmängude korraldamise load oli 2012. a lõpu seisuga väljastatud 5-le ettevõttele⁵. 2012. a majandusaasta aruande põhjal töötas kasiinodes 768 inimest. Sektoris tegutsevate ettevõtjate ja isikute arv on seega madal ja selle näitaja põhjal ei täheldata ilmselt lähiajal täiendavat riskide kontsentreerumist. Hinnang haavatavusele on seega madal – L – *low*.

Kuna hasartmängukorraldajate mänguautomaadid ning samuti kaughasartmängu korraldamiseks kasutatav mänguinventar on MTA andmebaasidega ühendatud elektroonilise arvestus- ja kontrollisüsteemi kaudu, on riikliku järelevalve teostajal ligipääs piisava detailsusastmega ajakohastele andmetele.

2012. a müügitulu oli õnnemängude korraldajatel 102 181 149, varade maht ulatus 117 208 155 euronit. Nende näitajate põhjal on vaatluse alla kuuluvate ettevõtlussektorite seas tegemist ühe suuremaga. Hinnanguks seega kõrge – H – *high*.

Kuna kaughasartmängukorraldajate puhul ei olnud majandusaasta-aruannete põhjal eristamine andmete saamiseks põhjendatud, siis antud juhul on kasutatud Maksu- ja Tolliameti nn “elektroonilise arvestus- ja kontrollisüsteemi” andmeid. Elektrooniline arvestus- ja kontrollisüsteem on elektrooniline sidevõrk, mis ühendab hasartmängukorraldaja mänguautomaate või täiendavaid õnnemänge muu hasartmängu korraldamiseks kasutatava elektroonilise mänguinventariga või kaughasartmängu korraldamiseks kasutatavat mänguinventari. Hasartmängukorraldaja peab tagama võimaluse elektroonilise arvestus- ja kontrollisüsteemi ühendamiseks Maksu- ja Tolliameti infosüsteemiga, et võimaldada ligipääs hasartmänguseaduses nõutavatele andmetele, s.h korraldaja käibeandmetele.

Kaughasartmängukorraldajate käive oli nimetatud süsteemi andmetel 2012. aastal 369 450 553 eurot, mis on kõrge – H – *high*.

³ Key Preliminary Findings of Estonia MONEVYAL 4th follow up evaluation visit, lk 6

⁴ November 2013 seisuga, <http://www.emta.ee/index.php?id=32822>

⁵ 2013. aasta lõpus oli selliseid litsentse väljastatud juba 8.

Kuigi ka õnnemängude korraldamises on sularaha osakaal vähenemas ning seda asendavad erinevad kaardi- ja vautšeri-süsteemid, toimub kasiinodes teenuste eest tasumine siiski tihti sularahas ja tegemist on ulatuslikult sularaha kasutava sektoriga. Kaughasartmängude – interneti vahendusel toimuvate hasartmängude – puhul sularaha ei kasutata. Hinnangud vastavalt seega kõrge – H – *high* ja madal – L – *low*.

Nii kasiinode kui ka kaughasartmängukorraldajate puhul on teise riigi residentidest klientide osakaal keskmisest suhteliselt kõrgem. Osalt kindlasti ka regulatiivsetel põhjustel – näiteks on kasiinode üheks lubatavaks asukohaks paiknemine hotelliga samas hoones, samuti on reklaamiseaduses lubatud kasiinodes osutatavate teenuste reklaami teha rahvusvahelist reisijatevedu teostava lennuki või laeva pardal või lennujaamas/sadamas (reklaamiseaduse § 21 lg 1). Seetõttu ei ole hasartmängude korraldajate keskmisest kõrgemal välisresidentidest klientide osakaalul rahapesu tõkestamise kontekstis eraldi põhjendusi vaja otsida – tegemist on riikliku hasartmängupoliitika ja regulatsioonidest tekitatud erisusega, millega ei kaasne oluliselt täiendavaid rahapesu riske. Neid põhjusi tuleb arvestada ka riskihinnangu andmisel: risk on madal (kaughasartmängud) ja keskmine (kasiinod).

Kõrgema riskiga klientide osakaalu osas palusime hinnangut turuosalistelt, kes RahaPTS-i § 30 kohaselt on kehtestanud sisemised protseduurireeglid, muu hulgas hoolsusmeetmete kohaldamise erijuhtude kohta, mis seaduse kohaselt kuuluvad kõrgema riskiga klientide puhul rakendamisele. Seega võib eeldada, et seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks on turuosalised ise hinnanud kõrge riskiga klientide osakaalu ja kõrge riskiga klientidele teenuste osutamise faktid on turuosalistele teada. Turuosaliste vastustes hinnati selliste klientide osakaalu väga madalaks (0%), kuivõrd eelmises punktis loetletud põhjustel ei saaks lugeda kõrge riskiga kliendiks antud sektoris mitteresidendist kliente (kelle teenindamine on tavapärane) ilma täiendavate kliendiga seotud riskinäitajateta (kõne alla tuleks eeskätt PEP-staatus). Esitaja-aktiivide ning trustidega, samuti privaatpangandusega hasartmängukorraldajatel puutumust ei ole.

RAB ei ole olulisel määral rahapesule viitavaid asjaolusid viimasel ajal selles sektoris täheldanud. Sektor täidab rahuldavalt teatamiskohustust: saadetakse teatiseid nii rahapesu-kahtluse põhiselt kui ka summapõhiselt.

2012	Kasiinod	Kaughasartmängukorraldajad
STR ⁶	10	4*
CTR ⁷	571	

* kaughasartmängukorraldajad kvalifitseerisid kahtlase tehingu teatiseid „summapõhiseks“, kuid sisu poolest esitasid „kahtlusepõhise“ teatise (RAB).

⁶ Kahtlaste tehingute teatiseid.

⁷ Summapõhised teatiseid.

Sektori haavatavuse näitajad hindab moodul keskmiseks – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide tase on hasartmängusektoris väga kõrge. Hasartmänguseadus (2008) reguleerib detailselt erinevad korraldamise aspektid, aga väga kõrged nõudmised seatakse ka korraldajatele endile, et hasartmängu korraldamise tegevusloa ja korraldusloa saamiseks kvalifitseeruda. Korraldajate hindamisel pööratakse suurt tähelepanu lisaks tehnilisele ja finantsilisele valmisolekule ka korraldaja omanike, juhtorgani liikmete reputatsioonile ja usaldusvärsusele (*fit-and-proper-nõuded*), samuti seatakse tingimused hasartmängude läbiviimise eest vastutavatele töötajatele. RahaPTS seab omakorda kohustused rahapesu tõkestamise aspektist. Seega on hinnang regulatsioonidele kõrge.

Reguleeriva organi rolli täidab MTA, kus on ametis 4 täiskohaga järelevalveametnikku. MTA õigused ja pädevus hasartmängujärelevalve teostamisel on ulatuslikud ja kooskõlas sektori regulatsioonide tõhususe tagamise vajadusega. Samuti omab järelevalvepädevust RAB, kes teostab järelevalvet RahaPTS nõuete täitmise üle. Vajadusel on võimalik teostada järelevalvet ka ühiselt. RABs tegeleb järelevalvega 4 töötajat, hasartmängusektorile spetsialiseerunud töötajaid ei ole.

Kuigi Eesti Hasartmängude Korraldajate Liidul ei ole eetikakoodeksit, on sektor enda tegevust reguleerinud siiski teatud määral Liidu põhikirjaga ja eneseregulatsioon tuleb lugeda toimivaks ja täiendavaks, arvestades riigipoolse regulatsiooni detailsusastet. Seetõttu on eetilised standardid antud sektoris hinnatud kõrgeks.

RAB on teatiste adekvaatsust hinnanud kõrgeks ja väärtuslikuks informatsiooniks, mistõttu on sektorist saadavad teated kõrgendatud tähelepanu all.

Kokkuvõte

Sektori haavatavuse hinne, koos kontrollimeetmetega, on ML – *medium low* – ehk keskmiselt madal. Skaalal 0-1 on kasiinode haavatavuse määr 0,25 ja kaughasartmängusektori haavatavuse määr 0,22.

Eeltoodud põhjustel ei ole regulatsioonide või järelevalve tõhustamine antud sektori suhtes tõenäoliselt vajalik ning keskenduda tuleks saavutatud taseme hoidmisele. Sektori trendid on muutumas: mängukohtade arv on pigem kahanenud, samal ajal on juurdelisandunud kaughasartmängukorraldajaid. Seetõttu võiks pakkuda töötajate koolitamise võimalust ning RAB-l teha järelevalve-alast koostööd MTA-ga.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Kinnisvarabürood ja kinnisvara üüriturg

Struktuursed näitajad

Kinnisvaravahendajad, kes tegelevad ostu-müügi tehingute vahendamisega ning kinnisvara-vahendajad, kes pakuvad üüripindasid, ei ole Eestis väga tugevalt eristatavad – reeglina pakuvad ettevõtjad mõlemat teenust korraga, mistõttu on otstarbekas vaadelda ka käesolevas analüüsis neid sektoreid koos.

Moneyvali III hindamisvoorus oli antud sektori osas mainitud üksnes sektori esindajate vähest teadlikkust. Pärast III hindamisvooru on RAB teostanud antud sektori suhtes järelevalvet, samuti on korraldatud koolitusi. Samas on ka IV hindamisvooru esialgsetes hinnangutes Moneyvali hindajad leidnud, et täiendavaid koolitusi ja juhendeid vajaksid eeskätt kinnisvara-vahendajad.

Tegemist on märkimisväärse suure hulga tegijatega ning samuti suure tegevusmahuga ettevõtlussektoriga. 2012. aastal tegutses antud tegevusalal 1087 ettevõtjat, hõivates keskmiselt 523,5 töötajat. Tegemist seega suure majandussektoriga, hinnanguks kõrge – H – *high*.

Kuna kinnisvara on suure väärtuse kandja, on vastavalt suured ka ettevõtete käibed, millest suure osa moodustavad vahendustasudest saadav tulu. Müügitulu oli 2012. aastal üle 37 miljoni euro, varade maht ületas 171 miljonit. Hinnanguks seega keskmine – M – *medium*.

Võrreldes pangaülekannetega kasutatakse sularaha vähem, palju kaasatakse krediidi- ja finantseerimisasutuste vahendeid ja seega toimivad täiendavad kontrollimehhanismid nii vara päritolu suhtes kui ka tehinguosaliste suhtes ka finantssektori poolt.

Mitte-residentidest ja välisriikide vahendusel toimuvate tehingute osakaalu hindasid turuosalistes u 3%-le. Sama osakaal väljendub ka turuosalistes vastustes kõrgema riskiga klientide kohta. Kuigi ekspordi näitas majandusaasta aruandes üle poolte ettevõtjatest (564), olid mahud väikesed ulatudes kõigest 967 034 euroni. Seega ongi antud sektoris kõrgema riskiga kliendid enamasti mitte-residentidest kliendid, kuid nende esinemissagedus on märkimisväärselt madal.

RAB on 2012. aastal saanud nimetatud sektorist ainult 1 teate, mis oli summapõhine (teenust sooviti osta suure sularahasumma eest), antud sektori suurust arvestades ei pruugi 1 teade aastas adekvaatselt riske peegeldada. Kinnisvara üürisektorist 2012. aastal teateid ei saanud. Samas puuduvad ka muud andmed ja indikaatorid, mis sektori suurendatud haavatavust iseloomustada võiksid. Seega on hindeks madal – L – *low*.

Sektori haavatavuse näitajad hindab moodul keskmiseks – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide tase on kinnisvarasektoris kõrgeks hinnatud, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonda reguleerib RahaPTS, samuti on RAB andnud välja juhendeid, kuigi ainult konkreetsele sektorile juhendit RAB teinud ei ole, kuid praktikas on kasutatavad üldised juhendid:

- Rahapesu andmebüroole esitatava teate vorm ja selle täitmise juhend
- Juhend hoolsuskohustuste täitmiseks isikuga või kliendiga samas kohas viibimata
- Juhend rahapesu kahtlusega tehingute tunnuste kohta
- Juhend terrorismi rahastamise kahtlusega tehingute tunnuste kohta

Järelevalvet sektori poolt RahaPTS reeglite täitmise üle teostab RAB. Järelevalvetalituses on 4 töötajat (juht ja 3 järelevalveametnikku).

Sektor on ise enda tegevust reguleerinud, võttes Eesti Kinnisvarafirmade liidus vastu „Head Tavad“⁸. Antud kontrollimeedet tuleks hinnata kõrgelt – H – *high*, kuna viitab eneseregulatsiooni vajaduse tunnetamisele ja positiivsetele arengutele.

Notarid saadavad küll kinnisvara ostu-müügitehingute puhul kahtlase tehingu teatisi, kuid kinnisvara üürimise tehingute osas teateid notaritelt ei laeku ning selles osas tuleks sektori teatamisaktiivsust veel edendada.

Kokkuvõte

Sektori haavatavuse hinne kujunes kinnisvara vahenduse puhul keskmiselt madalaks – ML – *medium low* ning kinnisvara üüri osas samuti keskmiselt madalaks – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on kinnisvara vahenduse sektori haavatavuse määr 0,24 ja kinnisvara üürituru haavatavuse määr 0,33.

Regulatsioonide muutmine esialgsel hinnangul vajalik ei ole, küll aga tuleb täiendavalt koolitada kinnisvara üüripindu vahendavaid ettevõtjaid ning RAB-l välja töötada sektori-spetsiifiline juhendmaterjal.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

⁸ http://www.ekfl.ee/web/ekfl/head_tavad

Kauplejad – vääriskivid ja kuld

Struktuursed näitajad

Kauplejate regulatsioon on ilmselt üks punkte, kus Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioon on kõige olulisemal määral läinud kaugemale rahvusvahelistest standarditest. Nimelt nõuavad rahvusvahelised standardid otsesõnu üksnes väärisesemetega kauplejatele erireeglite kohaldamist. Rangem regulatsioon on osaliselt põhjustatud III rahapesu direktiivist, mis sätestab, et alates 15000euroseid sularahamakseid aktsepteerivad kauplejad on samuti direktiivi kohustatud subjektideks. Nimetatud piirmäär hõlmab kõiki kauplejaid, s.h vääriskivide ja kullaga kauplejaid. Eesti RahaPTS on aga reguleerinud antud valdkonda veelgi rangemalt: vääriskivide ja –metalliga kauplejad on seaduse kohustatud isikuteks olenemata sularaha kasutamisest. Alates 18. maist 2012 on RahaPTS § 3 lg 1 p 6¹ kohaselt kohustatud isikuteks kõik väärismetalli, väärismetalltoodete, välja arvatud tootmise, teaduse ja meditsiini vajadusteks kasutatavate väärismetallide ja väärismetalltoodete, või vääriskivide kokkuostu või hulгимүүгига tegelevad isikud.

Antud sektoriga seonduvat ei ole Moneyvali hindamisvoorude käigus kirjeldatud.

Tegemist ei ole ettevõtjate arvu (17) ega töötajate arvu (80) poolest suure majandussektoriga. Samas on müügitulu märkimisväärne 160 910 8343 eurot.

MTA ja RAB hinnangul on selles sektoris aga võrreldes teiste kauplejate sektoritega ning samuti arvestades ostetavate-müüdavate esemete suhteliselt kõrget hinda siiski suhteliselt suur sularaha-käive.

Kõrgema riskiga klientide osakaalu järelevalveasutused suureks ei pidanud, samuti ei ole väga suur osakaal välisriikidest pärit klientidel. Märkimisväärne on samas asjaolu, et kuigi väärismetallide ekspordile viitas oma majandusaasta aruannetes kõigest 8 ettevõtjat, on ekspordisummaks kokku üle 22 miljoni euro. Seega on hinnanguks antud aspektile keskmine – M – *medium*.

Kogu sektori mahte ja ettevõtjaid arvestades ei ole kõrgema riskiga klientide osakaal tõenäoliselt suur, mistõttu on seda indikaatorit hinnatud madalaks – L – *low*.

2012. aastal antud sektorist ühtegi teadet – ei kahtlase tehingu ega ka suurele sularahasummale viitavat – ei laekunud, mis võib tuleneda vähesest teadlikkusest sektoris.

Struktuurseid näitajaid arvestades on haavatavus rahapesule mooduli arvestuses keskmine – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Vääriskivide ja kullaga kauplejate regulatsiooni tase on keskmine. Sektorit reguleerib peamiselt RahaPTS. Väärismetallide valdkonnaga tegelevatel ettevõtetele tulenevad teatud kohustused veel ka väärismetalltoodete seadusest. Vääriskividele aga Eestis hetkel sektori-põhist regulatsiooni ei ole (puudub näiteks ka vääriskivi legaaldefiniitsioon).

Järelevalvet teostab RAB, kellel on 4 järelevalveametnikku. Täiendavalt regulatsioone või standardeid kehtestav organisatsioon puudub. Väärismetallide katselabori ülesandeid on akrediteeritud täitma riigile kuuluv AS Metrosert (nende allüksus Katselabor Eesti Proovikoda). Informatsiooni sektori eneseregulatsioonist või kutseühingust/erialaliidust ei leitud, mistõttu puudub info ka kutsestandardite ja eetikakoodeksi kohta ja seda on hinnatud madalalt – L – *low*.

Kuna sektor ei ole ise teatise saatnud, kuid selle sektori kohta käivaid teatise hindab RAB eritähelepanuga, tuleb järeldada, et teatiste kohasus ei ole käesoleval ajal piisav (madal – L – *low*).

Kokkuvõte

Sektori haavatavuse hinne kujunes keskmiseks – M – *medium*. Skaalal 0-1 on haavatavuse määr 0,40.

Eeltoodud põhjustel tuleb antud sektori regulatsioonide ja eeskätt kontrollimeetmete piisavust täiendavalt analüüsida ning analüüsida ka vajadust õigusaktide täpsustamiseks või muutmiseks. Samas võib saavutada häid tulemusi ka tõhusama järelevalvega, mis sektori ettevõtjate madalat arvu arvestades ei tohiks RAB-ilt täiendavat ressursi eeldada. Kindlasti tuleb seoses madala teatamisaktiivsuse ja/või eeldatavalt madala teadete asjakohasusega pakkuda sektorile täiendavalt koolitusvõimalusi ning juhendmaterjale.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Kauplejad – autod ja paadid

Struktuursed näitajad

Kauplejate regulatsioon on ilmselt üks punkte, kus Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioon on kõige olulisemal määral läinud kaugemale rahvusvahelistest standarditest. Nimelt nõuavad rahvusvahelised standardid otsesõnu üksnes väärisesemetega kauplejatele erireeglite kohaldamist. Rangem regulatsioon on osaliselt põhjustatud III rahapesu

direktiivist, mis sätestab, et alates 15000euroseid sularahamakseid aktsepteerivad kauplejad on samuti direktiivi kohustatud subjektideks.

Tegemist on keskmise suurusega majandussektoriga, kus tegutseb mitmeid ettevõtteid, on hõivatud üle 3000 töötaja, aga kus on ka kõrgeimad koondkäibe näitajad: üle 1,5 miljardi aastal 2012.

Autode ja paatide müügiga tegelevate ettevõtjate puhul on sularaha kasutamine väga harvaesinev, kõigest 1,3-11,6% (ettevõtjate enda hinnang⁹). Väga tihti kasutavad kliendid auto/paadi ostmisel ka mõne krediidi- või finantseerimisasutuse abi ja läbivad seetõttu täiendavaid kontrolle ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise aspektist.

Rahvusvaheliste tehingute osakaal võib erinevate ettevõtjate vahel oluliselt varieeruda, ulatudes 0,5%st 8%ni. Küsitletud auto/paadimüüjate klientidest oli 8,2% välisriigi residendid.

Sektori teavitamisaktiivsus on rahuldav, 2012. a sai RAB 20 rahapesukahtlusega ja 169 summapõhist teadet.

Eeltoodud aspektid annavad moodulis sektori haavatavuse riski hindeks keskmise – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Täiendav sektori-spetsiifiline regulatsioon seoses autode või paatide müügiteenusega puudub, kuid RahaPTS kohaldub vastavalt seaduses nimetatud määrale, s.o alates 15 000€ sularahasumma saamisest või andmisest, ükskõik, kas ühekordse tehinguna või seotud tehingutena.

Järelevalvet teostab RAB (4 järelevalveametnikku). Märkimisväärne ja esiletõstmist vääriv on aga sektori eneseregulatsiooni huvi ja tase. Autode Müügi- ja Teenindustevõtete Eesti Liit (AMTEL) on aktiivne nii sektorit koolitama kui ka sektori huvide eest seismisel. Eneseregulatsioon on kirja pandud antud liidu põhikirjana.

RAB hinnangul on teatamiskohustuse täitmine rahuldav ning teatised on sektori eripära arvestades keskmisest kõrgema tähelepanu all.

⁹ Vastused Eesti Kaubandus-Tööstuskoja küsitlusele 2013. a kevadel

Kokkuvõte

Nii struktuurseid näitajaid kui ka kontrollimeetmeid arvestades kujunes sektori haavatavuse hinnanguks keskmiselt madal – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on haavatavuse määra näitaja summa 0,19.

Eeltoodut arvestades tuleks keskenduda olemasoleva olukorra säilitamisele, muu hulgas pöörata tähelepanu auto- ja paadimüügiga tegelevate ettevõtjate koolitamisele. RAB peaks välja töötama sektoripõhiseid soovitusi ja juhendmaterjale RahaPTS-st tulenevate kohustuste ühetaolisema täitmise tagamiseks. Eraldi tuleks läbi kaaluda, kuidas rohkearvulise ettevõtjate hulga ja riigiasutuste vahelist kommunikatsiooni tõhustada. Võimalik oleks täiendavalt kaasata AMTELi esindaja turuosaliste nõukoja liikmete sekka ning toetada vastava asutuse kodulehele rahapesu tõkestamise teemade alajaotuse loomist.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Kauplejad – kunst ja antiik

Struktuursed näitajad

Kunsti ja antiigiga kauplejad kuuluvad kohustatud isikute ringi RahaPTS mõistes juhul, kui nad aktsepteerivad 15000€ ulatuses sularaha oma kliendilt, ükskõik, kas ühekordse tehinguna või mitme omavahel seotud tehinguna.

Tegemist on väikese suurusega ettevõtlussektoriga – ettevõtjaid 149, töötajaid 244. Müügitulu oli 2012. aastal veidi üle 6,3 miljoni euro, samas on varade all tervelt 13,7 miljonit eurot.

Sularaha käive võib olla küllaltki suur, sularahata käive on tavaline üksnes interneti-poe vahendusel kaupu müüvatel ettevõtjatel. Messidel-laatadel-näitustel, kus on küllaltki palju ostjaid-müüjaid, toimub käive suuremas osas sularahas. Ka rahvusvaheliste klientide osakaal on madal – kõigest 1-5%.

Mitteresidentidest (s.o kõrgema riskiga) klientide osakaal on 10-15%.

2012. aastal antud sektorist kahtlastest tehingutest RABile ei teatatud.

Struktuursed näitajad annavad kunsti ja antiigi müügiga tegelevate ettevõtjate rahapesu haavatavuse määraks madala – L – *low*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Täiendav sektori-spetsiifiline regulatsioon seoses kunsti või antiigi müügiga puudub, kuid alates 15 000€-st sularaha-summast kohaldub RahaPTS ka kunsti- ja antiigimüüjatele. Sarnaselt teistele kauplejatele, on järelevalveasutuseks RAB, kus on 4 järelevalveametnikku. Täiendavaid kutse-eetikanorme ja standardeid teadaolevalt ei ole. RAB hinnangul ei ole samas kunsti- ja antiigikaupade kasutamine rahapesuks Eestile iseloomulikuks trendiks, mistõttu madalat teatamisaktiivsust ei ole põhjust ületähtsustada. RAB tähelepanu teatistele on keskmine.

Kokkuvõte

Nii struktuurseid näitajaid kui ka kontrollimeetmeid arvestades kujunes sektori haavatavuse hinnanguks antud moodulis keskmiselt madal – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on haavatavuse näitaja summa 0,26.

Eeltoodud arvestades tuleks ilmselt ka antud sektori koolitamisele pöörata rohkem tähelepanu. Kuivõrd RAB hinnangul sektori ärakasutamine rahapesuks on siiski ebatõenäoline, siis sektorispetsiifiliste juhendite või seaduse täiendamise jaoks vajadust ei ole.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Kauplejad – vanametall

Struktuursed näitajad

Antud sektori osas ei ole rahvusvaheliste hindamiste käigus märkusi või soovitusi siiani tehtud. Vanametalliga kauplejad kuuluvad kohustatud isikute ringi RahaPTS mõistes juhul, kui nad aktsepteerivad 15000€ ulatuses sularaha oma kliendilt, ükskõik, kas ühekordse tehinguna või mitme omavahel seotud tehinguna. Samas ei ole antud sektoris sularahatehingud lubatud¹⁰.

Selles valdkonnas tegutsevate ettevõtete hulk on keskmine: kuigi ettevõtjate arv jäi 2012. aastal 195 juurde, hõivati sel ajal keskmiselt 7042 töötajat. Käibemahud on aga keskmisest suuremad, müügitulu oli kokku 2012. aasta majandusaasta aruannete põhjal 844 775 670 eurot ning varade maht küündis 695 218 593 euron. Suurem osa käibest tehakse kontorahas – ülekannetega, kuid sularaha käivet täielikult välistada ei saa.

Rahvusvaheliste klientide ja ülekannete osakaal on keskmine – M – *medium*. Paljud ettevõtjad on oma tegevuse suunanud välisriikidesse, ekspordi käive oli kokku 435 135 104 eurot. Samas

¹⁰ Jäätmeseaduse § 107 sätestab, et metallijäätmete kokkuostul ja kokkuostetud metallijäätmete kaubandusvahendamisel tasutakse metallijäätmete eest ostja pangakontolt müüja pangakontole sularahata arveldamise korras. Sularahas arveldamine metallijäätmete kokkuostul ja edasisel vahendamisel on keelatud.

puuduvad andmed klientide profiilide kohta või info, miks võiks pidada sektorit atraktiivseks kõrgema riskiastmega isikutele nagu PEPid ja mitteresidendid.

Rahapesule viitavaid asjaolusid antud sektoriga ei ole seostatud, küll aga on olnud teatavaid probleeme maksurikkumistega ning muude süüteo liikidega nagu varavastased väär- ja kuriteod.

RABle 2012. vanametalliga kauplejad kahtlase tehingu teatisi ei saatnud.

Eelnimetatud asjaolud annavad käesolevas moodulis struktuursete näitajate koondindeksi keskmise – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide tase on käesoleval juhul hinnatud kõrgeks – laieneb RahaPTS vastavalt kauplejate üldregulatsioonile ning asjakohased RAB üldjuhendid. Järelevalvet teostab RAB kogu pädevuse piires (4 järelevalveametnikku).

Sektoris teadaolevad eetilised ja kutsestandardid kirjapandud kujul puuduvad.

RAB suhtub sektorist saadavasse infosse kõrgendatud tähelepanuga. Kuigi 2012. a teateid ei saanud, võib see pigem viidata sektori vähesele teadlikkusele ja/või koostöösoovi puudumisele.

Kokkuvõte

Sektori haavatavuse hindab moodul eeltoodud asjaoludel keskmiseks – M – *medium*. Skaalal 0-1 on indeks 0,48, mis on ka kõrgeim näitaja käesolevasse analüüsi kaasatud kohustatud isikute valmis.

Täiendavalt tuleks analüüsida sektori riskide maandamist regulatiivsete meetmete abil. Arvestades seonduvaid teisi kuriteoliike, eeskätt varavastaseid kuritegusid, võib avalik huvi olla võrreldav pigem pandimajade reguleerimise huviga (võib sellest ka kõrgem olla), mistõttu on kaheldav, kas sektori hõlmamine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsiooni ja nõuetega on asjakohane üksnes suurte sularahatehingute puhul.

RAB poolt tuleks ette valmistada erinevate vanametalliettevõtete tegevuse analüüs varavastaste kuritegude seisukohast ning selle tõkestamiseks vajalikest meetmetest, s.h ettepanekud õigusaktide muutmiseks.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Advokaadid

Struktuursed näitajad

Eelmises (III) Moneyvali hindamisvoorus heideti advokaatide osas ette sektori vähest teadlikkust. Pärast kolmandat hindamisvooru on läbi viidud täiendkoolitusi, Advokatuur korraldab vastavasisulisi teabepäevi regulaarselt. Samuti on uuendatud Advokatuuri juhendmaterjale.

Advokaadina saavad tegutseda üksnes Advokatuuri liikmed. Eestis on neid 846, kes tegutsevad 185-s advokaadibüroos üle kogu Eesti. Käibe ja sularaha osakaal on advokaatide tegevuses väike ja sellega täiendavaid ohte sektorile ei tohiks kaasneda. Rahvusvaheliste klientide ja piiriülese käibe osakaal seevastu on keskmisest kõrgem: umbes 20% käibest on tekkinud teenuste piiriülesel pakkumisel ning ühe advokaadi kohta hinnatakse rahvusvaheliste tehingute arvuks 5–10 aastat. Esitatud majandusaasta aruannete põhjal¹¹ oli ekspordikäibeks 12 502 305 eurot.

Kõrgema riskiprofiiliga klientide esinemistihedus ei ole sektoris ühtlane. 10st advokaadist 8 kinnitas, et nendel kokkupuuted PEPide või teiste kõrgema riskiga mitteresidendist klientidega sisuliselt puuduvad. 10-st advokaadist 2 aga hindasid selliste klientide osakaalu väiksemaks kui 50%. Seetõttu on kõrgema riskiprofiiliga klientide osa sektoris tervikuna hinnatud madalaks.

Teatamisaktiivsus ja teatiste kvaliteet on viimastel aastatel pidevalt paranenud. 2012. aastal saadeti 3 kahtlusepõhist ja 1 summapõhine teatis. Antud sektori puhul on teadlikkus nähtavalt paranenud seoses regulaarsete koolitustega ja järelevalvemenetlustega. Seetõttu on teatamiskohustuse täitmisest johtuvaid riske, hoolimata väiksest teatiste üldarvust, hinnatud madalaks – L – low.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmed on otseselt või kaudselt nimetatud mitmetes Advokatuuri juhatuse poolt kinnitatud juhendites.

- Advokaadibüroo protseduurireeglid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustuse täitmiseks (2008)
- Advokaatide poolt rahapesu andmebüroole esitatava teate koostamise soovituslik juhend (2008)
- Kliendi varade hoidmise juhend (2009, 2010)
- Õigusbüroo pidamise juhend (2012)

¹¹ NB! Majandusaasta aruanne ei olnud esitatud tähtaegselt 14-l advokaadibürool, mistõttu on nende näitajad jäänud käesolevas analüüsis arvesse võtmata.

Advokatuur teostab järelevalvet muu järelevalvetegevuse raames, s.h regulaarselt ka kohapealseid inspeksioone igal aastal 20-25 bürosse. Inspeksiooni ühe osana kontrollitakse ka vastavaust RahaPTS nõuetele – kas advokaadibüroo on vastu võtnud vajaliku sisekorra ja protseduurireeglid; büroo töötajatel palutakse kirjeldada, kuidas protseduurireegleid praktikas rakendatakse. Hoolsusmeetmete kohaldamist klientide suhtes kontrollitakse juhuvaliku põhimõttel klienditoimikutest, et teha kindlaks, milliseid dokumente küsitakse kliendi isikusamasuse, tegeliku kasusaaja jne tuvastamiseks.

Advokatuur teostab järelevalvet tavapärase järelevalvetegevuse raames, mida teostavad 3 Advokatuuri ametnikku ja juhatus, kes kinnitab järelevalveraportid. Regulaarselt korraldatakse liikmetele koolitusi, s.h vähemalt kord aastas ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise teemadel.

Vastavalt Advokatuuriseaduse § 43 lõikele 1 peab advokaat olema õigusteenust osutades sõltumatu ning juhinduma seadustest, advokatuuri organite õigusaktidest ja otsustest, advokaadi kutse-eeskirjast ning headest kommetest ja südametunnistusest. Seega kehtib kutse-eeskirja regulatsiooni olemasolu nõue antud sektoris juba seaduse tasandil ning Advokatuuri käitumiskodeksi võeti vastu aprillis 1999 Advokatuuri üldkogu poolt, mis muu hulgas kehtestab advokaatide kutse- ja eetika standardid. CCBE¹² käitumiskodeksi võeti vastu Advokatuuri aastakoosolekul märtsis 2009.

Teatamiskohustuse täitmise adekvaatsuse hindamisel tuleb arvestada ka sektorispetsiifilisi riske. Näiteks on võimalik, et advokaat esitab teatise mitte kliendi kohta, vaid kliendi palvel mõne teise isiku suhtes: takistades sellega õiguskaitseasutuste tööd.

Kontrollimeetmed saavad oma kogumis hindeks „kõrge“ – H – *high*, mis on arvestades sektori reguleerituse astet, piiranguid ja kontrollimehhanisme ka põhjendatud.

Kokkuvõte

Sektori haavatavus hinnatakse madalaks – L – *low*. Skaalal 0-1 on hindeks 0,14.

Antus sektori puhul tuleks keskenduda saavutatud taseme hoidmisele, seejuures jätkata regulaarsete koolituste korraldamisega ning toetada järelevalve-alast tegevust ja pakkuda konsultatsioone juhendmaterjalide väljatöötamisel.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

¹² The Council of Bars and Law Societies of Europe

Notarid

Struktuursed näitajad

Notarite teadlikkus on eelmiste hindamisvoorude käigus jätnud positiivse mulje ja viimase hindamisvoor (III voor, 2008) käigus tehti ainult soovitus RAB-le kehtestada antud sektorile eraldi juhend. RAB on selle soovituse täitnud ja juhendi kehtestanud¹³.

Riskihinnangu koostamise ajal oli Eestis ametisse nimetatud ja tegutses 94 notarit.

Rahvusvaheliste klientide esinemissageduse hindamiseks on antud sektori puhul otstarbekas lähtuda Maa-ameti andmetest kinnisvaratehingute kohta. 3,39% kinnisasja võõrandajatest ja 4,07% kinnisasja omandajatest on pärit teisest riigist. Seega on selliste klientide esinemissagedus ja ka risk madal – L – *low*. Sama kehtib ka kõrgema riskiprofiiliga klientide esinemissageduse kohta.

Notarite teatamisaktiivsus on DNFPBde seas üks kõrgemaid: 2012. aastal saadeti 39 rahapesukahtlusega, 2 terrorismi rahastamise kahtlusega ja 86 summapõhist teadet.

Rahuldav arv tehingute teatisi väljendab sektori kõrget teadlikkust, mis on tõusnud tänu regulaarsetele koolitustele ja järelevalvele. Eeltoodud põhjustel annavad ka rahapesule viitavad indikaatorid hindeks madal – L – *low* ning sama tuleb ka sektoripõhistest indikaatoritest lähtuva haavatavuse koondhindeks.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide osas tuleb lisaks kehtivatele üldaktidele märkida notarite puhul ka „Notarite Koja 26.03.2010 koosolekul kinnitatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses ja Rahvusvahelise sanktsiooni seaduses sätestatud hoolsusmeetmete kohaldamise protseduurireeglite ning nende täitmise sisekontrolli eeskirja kehtestamise juhendit.“

Notarite puhul eksisteerib ka nn SRO ehk eneseregulatsiooni-organ: Notarite Koda. Järelevalvekohustused ja pädevus jagunebki Notarite Koja ja Justiitsministeeriumi vahel. Vastavalt Notariaadiseaduse §-le 5 teostab järelevalvet notari ametipidamise üle Justiitsministeerium. Justiitsministeerium võib järelevalve teostamisele kaasata Notarite Koja. Justiitsministeerium võib järelevalve rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle, aga ka järelevalve muudes üksikküsimustes delegeerida Notarite Kojale. Justiitsministeerium võib delegeeritud järelevalve

¹³ Kättesaadav <https://www.politsei.ee/dotAsset/201747.pdf>

valdkonnas anda juhendeid järelevalve teostamiseks ning muuta neis valdkondades Notarite Koja poolt vastu võetud otsuseid.

Sama seaduse § 44 lg 2 p 31 kohaselt teostab Notarite Koda järelevalvet notarite poolt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle. Lisaks on Notarite Koja eestseisuse poolt 02.08.2010 kinnitatud Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise järelevalve kord.

Regulatsioonide ja järelevalve korralduslik osa kontrollimeetmetes saab seega kõrge – H – *high*, hinnangu.

Notarite tegevuse üle teostab järelevalvet Justiitsministeerium, kaasates sellesse ka Notarite Koja. Notarite Koda teostab järelevalvet rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle Justiitsministeeriumi läbiviidava järelevalve raames. 2011. ja 2012. aastal viidi järelevalvet läbi kokku 30 korda. Järelevalveprotseduuri on kaasatud 2–3 ametnikku (2 Justiitsministeeriumist ja 1 Notarite Kojast), järelevalveraport esitatakse justiitsministrile. Järelevalve teostamiseks Notarite Koja eelarves eraldi vahendeid ettenähtud ei ole, kuna see kuulub Notarite Koja igapäevaste tööülesannete hulka. Järelevalve teostamine kontrollimeetmena on seega hinnatav samuti kõrgelt – H – *high*.

Notarid järgivad oma tegevuses samuti eetikakoodeksis kehtestatud piiranguid ja reegleid¹⁴, mistõttu on hinnang antud indikaatorile kõrge – H – *high*.

RAB informatsiooni kohaselt on notarite kõrge teatamisaktiivsus ja teadete adekvaatsus heal tasemel. Väärtusliku infoallikana võib notareid käsitleda just näiteks seoses sularahas toimuvate kinnisvaratehingute puhul kahtluse tekkimisest teavitamisega.

Kokkuvõte

Struktuursete indikaatorite ja kontrollimeetmete summas tuleb notarite haavatavuse näitajaks madal – L – *low*. Skaalal 0-1 on näitajaks 0,04, kuid siinjuures tuleb arvestada, et moodul võimaldab notarite puhul käibenäitajaid ja sularahakäivet mitte arvestada, ja vastavad kohad tabelis on ka hindamata jäetud.

Antus sektori puhul tuleks keskenduda saavutatud taseme hoidmisele, seejuures jätkata regulaarsete koolituste korraldamisega ning toetada järelevalve-alast tegevust ja pakkuda konsultatsioone juhendmaterjalide väljatöötamisel.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

¹⁴ Notarite eetikakoodeks on kättesaadav: <http://www.notar.ee/5956>

Teised õigusteenuse osutajad

Struktuursed näitajad

Viimane hindamisvooru raport MONEYVALilt (III hindamisvoor) räägib RAB kohustusest tuvastada ka teised õigusteenuse osutajad, kes ei ole Advokatuuri liikmed.

Teiste õigusteenuste osutajate 2012. aasta majandusaasta aruannete põhjal on tegemist keskmise suurusega ettevõtlussektoriga, kus tegutseb 772 ettevõtjat, kelle juures töötab 451 isikut. Aasta müügitulu ületas 24 miljonit eurot ja ekspordi osa müügitulus oli 390 eksportinud ettevõtte puhul veidi üle 5 miljoni euro.

Teadavaolevad andmed ei luba teha kindlaid järeldusi õigusteenuse osutajate teistest riikidest pärit või suurema riskiga klientide osakaalu suhtes.

Aastal 2012. laekus sektorist siiski 1 rahapesukahtlusega teade, mis viitab teatud teadlikkuse olemasolule. Eelduste kohaselt võiks selle sektori teatamisaktiivsus olla võrreldav näiteks advokaatide teatamisaktiivsusega.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide tase on madal, eriti võrreldes reguleeritud osaga õigusteenuste turult. Kehtivad üldaktid: RahaPTS, rahvusvahelise sanktsiooni seadus ning RAB üldised juhendid. Kuna muu õigusteenuse osutajad on kohustatud isikud RahaPTS § 3 lg 2 tulenevalt ainult teatud tingimustel, siis on RAB kasutanud järelevalve teostamisel kohapealse kontrolli asemel kaugkontrolli. Kaugkontrolli eelis on lühikese ajavahemiku jooksul suurema hulga subjektide teadlikkuse tõstmine, samuti on lihtsam kontrollida RahaPTS mõistes kohustatud isikuks olemise tingimuse täitmist. Läbiviidud teaduslikud uuringud on näidanud ka kaugkontrolli eelist teadlikkuse tõstmisel RahaPTS nõuetest. Kontrolli tulemusel võib väita, et muu õigusteenuse osutajatest on kohustatud isikuid ligikaudu 13%.

RAB järelevalvetalituses on 4 töötajat, kellest 3 on järelevalveametnikud ja 1 juht.

Kuna tegemist on reguleerimata kutsealaga, siis andmed kutse-eetika nõuete kohta puuduvad, mistõttu on hinnang antud indikaatorile madal – L – *low*. Samas tuleb tunnistada, et kuigi teatisi on vähe, on need olnud küllaltki hea kvaliteediga, mistõttu on teatamiskohustuse täitmise adekvaatsuse hindeks kõrge – H – *high*.

Kokkuvõte

Kontrollimeetmete ja struktuursete indikaatorite kokkuvõttes on sektori hinnanguks antud moodulis keskmine-kõrge – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on haavatavuse risk määratletud näitajaga 0,21.

Sektori teadlikkuse tõstmise ja järelevalve tõhustamine on sektori suuruse tõttu küllaltki ressursimahukas. Järelevalve tõhustamise rahalise vajaduse peab RAB täiendavalt hindama ja eelarve vastavat suurendamist taotlema. Kindlasti tuleb jätkata koolituste pakkumist.

Kuna antud sektori hõlmatus ja kaasatus rahapesu-skeemidesse ei ole samas praktilist tõendust leidnud, ei ole õigusteenuste osutajatele täiendavate regulatsioonide kehtestamine hetkel ilmselt vajalik.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Audiitorid

Struktuursed näitajad

Viimastel aastatel on antud sektoris toimunud regulatiivsed arengud olnud tähelepanuväärsed. Samas on MONEVAL oma kolmanda hindamisvooru raportis juhtinud tähelepanu sektori vajakajäämistele üldises teadlikkuses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise küsimustes. RAB, aga ka RM, on audiitoreid korduvalt koolitanud.

Struktuurses mõttes on tegemist keskmise suurusega ettevõtlussektoriga, kus 123-s ettevõttes töötas 2012. aastal 347 inimest. Käivet veidi üle 21 miljoni ja varade mahtu üle 22 miljoni võib antud moodulis hinnata keskmiseks – M – *medium*.

Audiitorite sektorit tundub iseloomustavat ka küllaltki kõrge teenuse ekspordiga tegelevate ettevõtjate osakaal. 123st koguni 109 näitas majandusaasta aruandes ka ekspordi, mille kogusumma küündis 7 161 192 euronit. Kõrgema riskiga klientide osakaal alla 2%. Indikaatoreid tuleks võrdlusbaasi arvestades hinnata madalaks – L – *low*.

Teatamisaktiivsus on viimastel aastatel jõudsalt tõusnud. 2012. aastal saadeti kokku 17 summapõhist teadet audiitoritelt.

Struktuursete indikaatorite põhjal on mooduli hinnang sektori haavatavusele madal – L – *low*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide tase on kõrge, hõlmates kõiki üldakte ja audiitortevõtmise seadust, hindeks seega kõrge – H – *high*.

Järelevalvet teostab Audiitorkogu järelevalvenõukogu ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise aspektide osas RAB (4 järelevalveametnikku). Järelevalve aspektid saavad samuti hindeks kõrge – H – *high*.

Audiitorkogu on kehtestanud ka standardid ja hea tava¹⁵, mistõttu saab antud indikaator samuti hinde „kõrge“ – H – *high*.

RAB on hinnanud audiitorite teatamisaktiivsust väga positiivseks. Selle sektori teatiste oluline lisandväärtus seisneb nn topeltkontrolli teostamise võimalikkuses mõne teise sektori tegevuse üle, näiteks kauplemise. Samuti on antud sektori subjektistaatust mõistlik kasutada summapõhise teatamiskohustuse täitmisel ja kontrollil. Audiitorid võivad anda olulist infot klientide majandustegevuse kohta ning seal ilmnevatest tehingutest, eriti selles osas, mis puudutab „kahtlase“ eristamist konkreetse subjekti tegevuses. Teatiste adekvaatsus saab samuti hinnanguks kõrge – H – *high*.

Kokkuvõte

Struktuursete näitajate ning kontrollimeetmete kombinatsioonis annab moodul haavatavuse koondindeks madal – L – *low* ning skaalal 0-11 väärtuse 0,11.

Eeltoodud põhjustel tuleks ka antud sektori puhul keskenduda saavutatud taseme hoidmisele, seejuures pakkuda tuge regulaarsete rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste koolituste korraldamisel ning järelevalvetegevustes parema koostöö saavutamisele järelevalveasutuste vahel.

Täiendavaid regulatiivseid muudatusi käesoleva analüüsi koostajad vajalikuks ei pea.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

¹⁵ <http://www.auditorkogu.ee/?p=7&sd=fe0da80e64054d0ccd99987171e0e80a>

Usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujad

Struktuursed näitajad

Viimases MONEYVALi hindamisraportis juhiti tähelepanu antud teenusepakkujate eelautoriseerimise vajadusele rahvusvaheliste standardite kohaselt ka juhul, kui teenuseid pakutakse üksnes kõrvaltegevusena. Antud soovitus täideti ja RahaPTSs muudeti usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujate mõistet. Kehtiva seaduse kohaselt on Usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkuja füüsiline või juriidiline isik, kes oma majandus- või kutsetegevuses osutab kolmandale isikule vähemalt ühte järgmistest teenustest:

- 1) äriühingu või muu juriidilise isiku asutamine;
- 2) tegutsemine juhatajana või juhatuse liikmena äriühingus, osanikuna täisühingus või sellisel positsioonil muus juriidilises isikus, samuti teise isiku nimetatud ametikohale asumise korraldamine;
- 3) asukoha või tegevuskoha aadressi, sealhulgas aadressi kui kontaktandmete osa kasutamise või postisaadetiste vastuvõtmiseks aadressi kasutamise võimaldamine ja muude eeltooduga seonduvate teenuste pakkumine äriühingule või muule juriidilisele isikule, seltsingule või muule sellisele lepingulisele õiguslikule üksusele;
- 4) seltsingu või muu sellise lepingulise õigusliku üksuse esindajana tegutsemine või teise isiku määramine sellele positsioonile;
- 5) aktsionäri esindajana tegutsemine või teise isiku aktsionäri esindajana tegutsemise korraldamine, välja arvatud nende äriühingute puhul, kelle väärtpaberid on reguleeritud väärtpaberiturul kauplemisele võetud ja kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Ühenduse õigusaktidega kooskõlas olevaid avalikustamisnõudeid või võrdväärseid rahvusvahelisi standardeid.

Vastavalt RahaPTS § 52 lõike 1 punktile 2 on kõik selliseid teenuseid osutavad isikud kohustatud end registreerima MTRs.

Käesoleva analüüsi koostamise ajal omas vastavat registreeringut 59 ettevõtet, kellest majandusaasta aruande esitas õigeaegselt 48 ettevõtet, kelle juures töötas 2012. aastal keskmiselt 96 inimest. Nimetatud ettevõtete müügitulu oli kokku 4 425 392 eurot. Ekspordiga tegeles 34 ettevõtet, kelle käive kokku oli 3 568 944 ning ekspordi osa oli sellest 823 861 eurot. Seega on üldnäitajate poolest tegemist pigem Eesti majanduses väheolulist rolli mängivate teenusepakkujatega, mistõttu on antud hindeks madal – L – *low*.

Puuduvad täpsed andmed antud sektoris kohaldatava praktika suhtes – kas tegemist on pigem eksporditeenusega või moodustavad klientidest enamiku siiski kohalikud ettevõtjad ja isikud. Arvestades aga teenuse sisu ja teiste riikide kogemust, võib välisklientide osakaalu suhtes anda hinnangu siiski keskmise – M – *medium*.

Kahtlastest tehingutest või suurtest sularahasummadest antud sektorist 2012. aastal teatisi ei tulnud. Ei ole teada, kas vähese teatamise põhjuseks on vähene teadlikkus või sektori-spetsiifiline

võimalus riskantsemaid kliente vältida. Siiski hindame teatiste puudumist antud sektori puhul hindele keskmine – M – *medium*.

Kokkuvõttes vastab sektori struktuursetest näitajatest tulenev haavatavuse risk hindele keskmine – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Regulatsioonide osas on tase kõrge, sektor on konkreetset hõlmatud kohustatud isikute ringi RahaPTS mõistes ning laienevad ka kõik teised üldregulatsioonid. Hindeks seega kõrge – H – *high*.

Riiklikku järelevalvet teostab ainult RAB, kelle järelevalvetalitus on 4 ametnikku.

Teadaolevalt kutse-eeetika standardid või nõuded puuduvad, samuti ei ole antud sektori ettevõtjad koondunud mõnda erialaliitu, mis võiks tegeleda ka eneseregulatsiooniga.

RAB peaks antud sektorist tulevaid teatise väärtuslikeks ja pööraks neile kõrgendatud tähelepanu, kuivõrd teenuse sisuks võib olla ka võimalike variisikute vahendamine äriühingute juhtorganitesse.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes annavad nii struktuursetest näitajatest kui ka kontrollimeetmetest tulenevad näitajad koondindeks keskmine kõrge – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on vastav väärtus 0,36.

Sektori suhtelist väiksemahulisust ja sellist teenust pakkuvate ettevõtjate väikest arvu arvestades võiks kõige paremaid tulemusi anda koolitus ja riskipõhine järelevalvetegevus.

Kuna peamine risk seisneb tegevuse üldises iseloomus – pakkuda äriühingutele mugavusteenuseid – tuleneb peamine reguleerimisvajadus just rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärkidest. Seega tasuks täiendavalt analüüsida Eestis selles sektoris tegutsevate ettevõtjate praktikaid ja selle põhjal teha vajadusel ettepanekuid õigusaktides nõuete kehtestamiseks.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Raamatupidamisteenused ja maksunõustajad

Struktuursed näitajad

Raamatupidamisteenuse osutajaid ja maksunõustamisteenuste pakkujaid ei ole MONEYVAL oma varasemates hindamisraportites maininud. Tegemist on struktuurses mõttes tähelepanuväärsesse ettevõtlussektoriga.

Ettevõtjate suur üldarv on põhjendatud, kuna üldistatult võib nentida, et Eestis on just kõige väiksemate ettevõtjate arv ülisuur, mistõttu võib eeldada, et valdavalt on just väiksemad ettevõtjad huvitatud raamatupidamisteenustest ning samuti maksualasest nõustamisest.

Samas võib järeldada 2012. aasta majandusaasta aruannete põhjal, et sektor on aktiivne ka oma teenuste eksportimisel teistesse riikidesse. Välistingute osakaal saab seega hindeks keskmise – M – *medium*. Peamise klientide kogumi moodustavad küll väiksemad Eesti osaühingud, MTÜd ja aktsiaseltsid ning kõrgema riskiga klientide esinemissagedus on ka seetõttu tõenäoliselt madal – L – *low*.

Kahjuks ei paista ka antud sektor silma suure teatamisaktiivsusega: 2012. aastal esitasid teatiseid ainult raamatupidamisteenuse osutajad: 1 teade oli kahtlusepõhine ning 3-l juhul esitati summapõhine teade.

Struktuursete näitajate põhjal arvutatav haavatavuse koondnäitaja on seega keskmine – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Kontrollimeetmete osas tuleb taaskord tõdeda, et sektor on selgesõnaliselt nimetatud kohustatud subjektidena ning neile kehtivad kõik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise üldnõuded ja kohustused. See annab regulatsioonide taseme näitajaks kõrge – H – *high*.

Järelevalvet teostab üksnes RAB, kelle järelevalvetalituses on hõivatud 4 ametnikku.

Eesti Raamatupidamisettevõtete Liit on kehtestanud hea tava ja sektorile iseloomulik koostöö erialaliitusesse ja oma huvide esindamiseks erinevatesse ühendustesse. Küllaltki hästi on organiseeritud ka täiendkoolitused ja kehtestatud „hea tava“. Seega võib antud indikaatorile anda hindeks kõrge – H – *high*.

Teatiste adekvaatsust peab RAB oluliseks, kuna sektorit on piisavalt koolitatud ning teatiste osas võib eeldada ka rahapesu tõkestamiseks olulise info laekumist. Siiski peab märkima, et

teatamisaktiivsus sektori suurust arvestades kõrge ei ole ja see annab STRde adekvaatsuse hindeks kõrge – H – *high*.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes annavad nii struktuursed näitajad kui ka kontrollimeetmed oma kogumis sektori haavatavuse koondhinnanguks keskmine madal – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on näitajaks 0,25.

Kuivõrd koondhinne on piisavalt madal, peaks keskendumise saavutatud taseme hoidmisele. Suure ettevõtjate üldarvuga sektori üle järelevalve teostamine ning nende nõustamine ja koolitamine on samas ka ressursimahukad. Samas vähendavad riske sektori tihe omavaheline suhtlemine, huvi sektori taseme tagamise suhtes (mida näitab ettevõtjate endi kehtestatud kutsestandard). Seega võib kõige otstarbekam olla suhete tihendamise erinevate raamatupidamis- ja maksunõustamise teenusepakkujate erialaliitudega, nende kaudu info ja koolituse jagamine ning nende veebilehekülgedel vajaliku info ja linkide kättesaadavaks tegemise taotlemine. Kindlasti tuleb jätkata koolitustega.

Käesoleval juhul täiendavaid regulatiivseid muudatused ilmselt vajalikud ei ole.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Pankrotihaldurid ja kohtutäiturid

Struktuursed näitajad

Pankrotihaldurid ja kohtutäiturid said MONEYVALi III hindamisvoorus üldsoovituse näidisprotseduuri reeglite koostamiseks, mida on ka tehtud. Sektori puhul väärrib rõhutamist, et tegemist on reguleeritud kutsealaga, kus saavad tegutseda õiguslast ettevalmistust omavad isikud, kes on sooritanud ka vastava eksami ja saanud loa tegevust alustada. Seega on 86 pankrotihaldurit ja 50 kohtutäiturit väike sektor, mis tegutseb mitmes mõttes sarnaselt notaritega (s.t ei ole ei riigiametnikud ega ka ettevõtjad selle tavatähenduses). Sektori suuruse näitajate põhjal on seega hinnanguks keskmine – M – *medium*.

Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja liikmete küsitluse tulemusel hindasid vastavad kutsealad oma välistehingute ja välisklientide osakaaluks 0–5% ning kõrgema riskiastmega klientide osakaaluks 0–1%, mis mõlemal juhul annab samuti hinnanguks madala – L – *low*.

Sektor saab infot ka RABile: 2012. aastal saatsid pankrotihaldurit 5 teadet ja kohtutäiturid 1 rahapesu kahtlusega teate ja ühe summapõhise teate. See teeb mõlemal juhul hindeks madal – L – *low*.

Struktuursete näitajate poolest on seega mõlema kutseala puhul tegemist väheriskantse sektoriga, koondhindeks madal – L – *low*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Nii pankrotihaldurid kui ka kohtutäiturid on nimetatud RahaPTS kohustatud subjektidena seaduses ning neile kehtivad kõik vastavad üldregulatsioonid.

Järelevalvet teostab RAB (4 järelevalveametnikku).

Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite koda on kehtestanud laiaulatuslikud regulatsioonid oma liikmetele: hea ametitava ning hea kutsetava¹⁶.

RAB pöörab kõrgendatud tähelepanu antud sektorist saadetavatele teatistele. Nii pankrotihaldurite kui ka kohtutäiturite puhul on erinevad tegevusalast sõltuvad riskid ja võimalikud kokkupuuted ja info erinevate majanduskuritegude kohta. Pankrotihaldurite puhul on riskiks näiteks võimalik pankrotivara müük sularaha eest. Pankrotimenetluse läbiviimise käigus võivad samuti ilmned erinevaid skeeme ettevõtte juhtimiseks või omastamiseks. Kohtutäiturite puhul toimub vara võõrandamine enampakkumise korras ning ülekanderahas. Samas võib sarnaselt pankrotihalduritele olla kättesaadav info erinevate ettevõtete juhtimise, omandi- ja võõrandamisskeemide kohta.

Teatamisaktiivsuse ja –asjakohasuse hindeks kujuneb eeltoodut arvestades kõrge – H – *high*.

Kokkuvõte

Struktuursete indikaatorite ja kontrollimeetmete koondnäitajaks on mõlema sektori puhul madal – L – *low*. Skaalal 0-1 on haavatavuse näitaja 0,04, mis tähendab, et kokkuvõttes ei ole antud sektorid rahapesu ja terrorismi rahastamise poolt ohustatud.

Eeltoodut arvestades tuleb keskenduda olemasoleva olukorra säilitamisele, seal hulgas regulaarsete täiendkoolituste pakkumisele.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

¹⁶ <http://www.kpkoda.ee/content/avaliku-poole-lingid/hea-ametitava-0>

Pandimajad

Struktuursed näitajad

Pandimajad ei ole rahvusvaheliste standardite järgi kohustatud subjektideks, kuid on mainitud FATFi lisamaterjalides kui potentsiaalseid riske kandev valdkond.

Pandimajapidajana käsitletakse ettevõtjat, kes oma igapäevases majandustegevuses annab lühiajalist laenu vallasajade s.o. tarbeesemete või väärtasjade käsipandi tagatisel.

Kuivõrd FATFi soovitusel antud sektori ettevõtjaid spetsiifiliselt ei nimetata, ei ole neid käsitletud ka MONEYVALi hindamisvoorudes. Vastavalt RahaPTS § 52 peavad pandimajapidajad enne teenuse osutamist end registreerima MTR-s. Hetkel omab vastavat registreeringut 126 ettevõtet, kellest oli majandusaasta aruande esitanud õigeaegselt 98. 2012. aastal oli pandimajades tööl 286 isikut. Pandimajade käive on piisavalt väike: veidi üle 6 miljoni euro kokku.

Pandimajapidajate rahvusvaheliste tehingute osakaal oli raamatupidamise aruannete põhjal väike – 560 970 euro ulatuses (eksportis 60 ettevõtjat). Riskantsemate klientide osakaalu osas tõenduslikud andmed puuduvad. Arvestades valdkonna toimemehhanisme, siis on enamik pandimajade klientuurist siiski kohalikud elanikud ja vähetõenäoliselt on klientide hulgas ka kõrgendatud riskiga isikuid (nagu riikliku taustaga isikud). Esinemissagedus on seega mõlemal juhul madal – L – *low*.

2012. aastal ei ole pandimajad esitanud ühtegi kahtlase tehingu või sularahatehingu teatist RAB-le. See võib olla põhjustatud vähesest teadlikkusest või soovimatusest sisejulgeolekuasutustega koostööd teha või nende tähelepanu alla sattuda. Seetõttu on rahapesule viitavate indikaatorite esinemise veerus hinnatud teatiste puudumist kui suuremale haavatavusele viitavat asjaolu, hindegas keskmine – M – *medium*.

Struktuursete indikaatorite koondhinne on eeltoodud põhjustel madal – L – *low*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Pandimajapidajad on nimetatud kohustatud subjektidena RahaPTS-s ja neile laienevad kõik üldregulatsioonid. Seega võib regulatsioonide taset hinnata kõrgeks – H – *high*.

RAB teostab pandimajapidajate üle ka riiklikku järelevalvet, RAB-s on 4 järelevalveametnikku.

Pandimajapidajad ei ole koondunud erialaliitusesse ega kutseühendustesse, puuduvad ka kutsepõhised eetikanõuded ja –standardid. Seetõttu on hinnatud eetikanõuete olemasoluga kaasnevaid täiendavaid kontrollimehhanisme madalaima võimaliku hindega – L – *low*.

Kuigi pandimajade puhul on tuvastatud riskid, et nende teenustest võivad olla huvitatud varavastaste kuritegude toimepanijad, on antud sektoris liikuvad summad siiski suhteliselt väikesed. Seega on teatiste puudumist võimalik hinnata kontrollimeetmena siiski madalalt – L – *low*.

Kokkuvõte

Struktuursete näitajate ja kontrollimeetmete koondhindeks tuleb pandimajade puhul keskmise-kõrge – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on haavatavuse koondnäitajaks 0,28.

Arvestades koondnäitaja tulemust ning struktuurset indikaatoreid ja kontrollimeetmeid, on antud sektori puhul oluline jätkata tõhusat järelevalvet sektori üle. Täiendavalt tuleks järelevalve tulemusi analüüsida, et tuvastada peamised probleemkohad ja kaaluda võimalusi sektori-omase riski vähendamiseks regulatiivsete meetmete abil.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Mittetulundusühingud

Struktuursed näitajad

MONEYVALi III-s hindamisvoorus tehti seoses MTÜdega RAB-le ettepanek töötada välja juhtnõõrid kahtlaste tehingute tuvastamiseks MTÜde poolt. Hetkel kehtivadki neile üldnõuded¹⁷.

MTÜd toodi RahaPTS kohustatud isikute ringi 2012. aastal, kuid seda üksnes suurte sularahatehingute osas. mittetulundusühingud ja sihtasutused mittetulundusühingute ja sihtasutuste seaduse tähenduses on kohustatud subjektid, kui neile tasutakse sularahas üle 15 000 euro või võrdväärne summa muus vääringus, sõltumata sellest, kas tasumine toimub ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena.

Samas on sektor märkimisväärse suurusega: mittetulundusühinguid (s.h korteriühistud) on üle 22 000, hõivates töötajatena üle 140 000 isiku. Suurust tuleb hinnata seega kõrgelt – H – *high*.

Sektori käive – üle 769 miljoni euro – on samuti kõrge – H – *high*.

¹⁷ Juhend rahapesu kahtlusega tehingute tunnuste kohta, kättesaadav:

<https://www.politsei.ee/et/organisatsioon/rahapesu/juhendid/>

Sularaha kasutamise kohta üldistavaid ja usaldusväärseid andmeid kahjuks leida ei õnnestunud.

Tegemist on väga mitmekülgset tegevust läbiviivate juriidiliste isikutega, eriti suure hulga MTÜdest moodustavad korteriühistud. MTÜd arveldavad sularahas hinnanguliselt küllaltki palju, kuid summad on väga väikesed – näiteks spordiklubide liikmemaksude kogumine, aga ka korteriühistute poolt liikmetelt erinevate tasude kogumine jne. Sularahasummad jäävad siiski märkimisväärselt alla 15 000 euro, mistõttu on indikaator hinnatud madalaks – L – *low*.

Rahvusvaheliste klientide ja tehingutega MTÜdel kokkupuutumust ei ole, mistõttu on antud indikaator hinnatud madalaks – L – *low*.

Kuigi MTÜd on teatud summadest alates juba kehtiva seaduse alusel kohustatud subjektideks, siis 2012. aastal neilt ühelteki teatise ei laekunud. Teatiste vähesuse on eelduslikult põhjustanud eeskätt see, et mittetulundusühingute kohustatud isikutena käsitlemise eeldused jõustusid alles 18.05.2012. Lisaks on kehtestatud piirmäär – 15 000 eurot sularahas – piisavalt suur summa, milleni jõutakse pigem seotud tehingutena teatud aja jooksul. Seega on teatamatajätmine asjakohane hinnata madalaks struktuurseks riskiks – L – *low*.

Kokku annab struktuursete indikaatorite kogusumma rahapesu haavatavuse näitajaks hinde keskmine – M – *medium*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus. Regulatsioonide taset võiks hinnata kõrgeks – on ju MTÜd üldiselt seaduse subjektidena kohustatud isikuteks, - kuid praktikas vähendab regulatsioonide mõju ja ulatust tingimus, mille kohaselt on subjektiks vaid need MTÜd, kes 15 000-euroseid sularahatehinguid teevad. See piirsumma on Eesti konteksti arvestades, aga eriti MTÜde sektori jaoks, ilmselt liiga suur. Praktikas tähendab see, et suur osa MTÜsid, kes isegi potentsiaalselt suurte sularahasummadega (näiteks 5000 – 10 000) tehinguid teevad, jäävad siiski kohustatud isikute ringist välja. Regulatsioonide tase on seega rahuldav ainult väheolulisele osale MTÜdest, mistõttu on antud näitajat hinnatud hindega keskmine – M – *medium*.

Järelevalvet teostab RAB, kelle ressurssidest (4 järelevalveametnikku) antud sektori puhul tõhusa järelevalve teostamiseks ei piisa. Raske on ka tuvastada järelevalvesubjektiks olekut, mis sõltub muutlikest näitajatest nagu tehingu piirmäär või selle piirmäära ületamise hetk („omavahel seotud tehingute“ puhul). Seetõttu on need küsimused hinnatud samuti keskmiseks – M – *medium*.

MTÜd on koondunud küll esindusorganisatsiooni – suurim neist, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, kuid kutse- ja eetikastandardid puuduvad. Hindeks seega samuti keskmine – M – *medium*.

Arvestades sektori osalist hõlmatust RahaPTS kohustatud subjektidena ja sellega kaasnevat teatamiskohustust, on teatiste puudumine pigem märk vähesest teadlikkusest ja riskihinnangute puudumisest. Seega on teatiste adekvaatsust hinnatud hindega madal – L – *low*.

Kokkuvõte

Struktuursete näitajate ja kontrollimehhanismide koondhindeks tuleb antud sektori puhul keskmine – M – *medium*. Skaalal 0-1 on näitajaks 0,47.

Eeltoodut arvestades, tuleks RAB-le võimaldada sektori järelevalve teostamiseks täiendavat ressursi. Järelevalve tõhustamise rahalise vajaduse peab RAB täiendavalt hindama ja eelarve vastavat suurendamist taotlema. Kindlasti tuleb võimaldada koolituste pakkumist. Järelevalve tulemuste alusel tuleks täiendavalt analüüsida kehtestatud piirmäära sobilikkust ja vastavust tegelikele rahapesuriskidele antud sektoris. Vajadusel teha ettepanekud seaduse muutmiseks.

Riigiasutustel tuleks kasutada esindusorganisatsiooni vahendusel võimalust täiendkoolituste ja teabepäevade korraldamiseks.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

DNFBP-d, kes ei ole käesoleval ajal kohustatud subjektideks

Kihlveokorraldajad

Struktuursed näitajad

MONEYVAL ei ole hindamisvoorude käigus kihlveokorraldajate tegevust eelnevalt analüüsinud. FATFi soovitusel on suunatud pigem kasiinode (s.o Eesti hasartmänguseaduse kohaselt õnnemängude korraldajate) tegevuse reguleerimisele.

Samas on AMLD IV eelnõus seatud eesmärgiks laiendada nõuded kogu hasartmängusektorile, leides, et erinevad hasartmänguliigid võivad olla ohustatud rahapesijate poolt enam-vähem sarnases määras. Seejuures on eritähelepanu pööratud interneti vahendusel hasartmängude korraldamisele, mis on väga levinud ja populaarne ka sellise hasartmängu alaliigi puhul nagu kihlveod. Hasartmängu seaduse (§ 3) tähenduses kuuluksid kihlveod totode alla: totod on mängud, mille tulemus sõltub mängija ennustatud sündmuse toimumisest, toimumata jäämisest või toimumise viisist, kusjuures sündmus, mille suhtes mängija ennustuse teeb, on väljaspool hasartmängukorraldaja kontrolli, võidu saamine sõltub ennustuse paikapidavusest ning võidu suurus sõltub panuse suuruselt ja enne panuse tegemist määratud võidu koefitsiendist (kihlvedu)

või hasartmängukorraldaja poolt määratud protsendist panuste summast, õigesti ennustanute arvust ja nende panuste suurusel (totalisaator).

Eestis on totode (s.h kihlvedude) korraldamise õiguse saanud 4 ettevõtet¹⁸.

Sularaha kasutamine sõltub peamiselt sellest, kas totokorraldaja omab õigust korraldada hasartmänge kaughasartmänguna (interneti vahendusel) või tegutsetakse konkreetsetes mängukohtades. Pooltel korraldajatel oli taotletud ka kaughasartmängude korraldamise luba, mis tähendab, et korraldati mängu internetis, mille puhul sularaha ei kasutata. Seega sularahakasutamine ei ole sektorile iseloomulik ning võib hinnata madalalt – L – low.

Ettevõtted aktsepteerivad klientidena Eesti residente, kellel on Eesti isikukood. Eeltoodust tulenevalt on lõviosa (ca 90%) klientide tehtavatest sissemaksetest tehtud pangalingi-teenuse kaudu. Ülejäänud maksed tehakse Eestis väljastatud krediitkaartidega või mõne e- raha teenusepakkuja kaudu (Moneybookers). Võimalik, et vähesed sissemaksed võivad olla tehtud Eesti residentide välismaal asuvatelt kontodelt või välismaiste krediitiasutuste poolt väljastatud krediitkaartidega. Üldiselt on välismaksete ja –klientide osakaal siiski madal – L – low.

Statistika kõrgema riskiastmega klientide osakaalu kohta kahjuks puudub. Samas ei ole ka teada, et antud teenuseid sellise riskiprofiiliga kliendid nagu riikliku taustaga isikud, tegelikult kasutaksid. Eeltoodud põhjustel on antud indikaatori hindeks samuti madal – L – low.

Hasartmängude korraldamine on spetsiifiline tegevusala, mistõttu on küllalt tavaline, et hasartmängukorraldajal on luba korraldada rohkem kui ühte hasartmänguliiki. 2012. aastal sai RAB 3 teadet isikult, kellele on väljastatud muude hasartmängude korralduslubade seas ka toto korraldusluba, kuid ei ole võimalik kindlaks teha, kas teated esitati toto korraldamisega seoses. Antud asjaolu viitab siiski kõrgemale teadlikkusele ja soovile teha koostööd õiguskaitseasutustega, mistõttu võib rahapesule viitava käitumise esinemissagedust hinnata madalaks – L – low.

Kokkuvõtvalt on kihlveokorraldajate haavatavus rahapesijate poolt ilmselt madal – L – low.

Kontrollimeetmed

Hasartmängukorraldajad on hõlmatud üldiselt hasartmänguseadusega, mis puudutab paljuski ka rahapesu vältimise aspekte – eeskätt on sisse seatud tegevusloa-režiim ning tagatud tõhus riiklik järelevalve. Isikud, kellel on mitme hasartmänguliigi, s.h õnnemängude, korraldamise luba, laiendavad kehtestatud regulatsioone ja protseduure enamikel juhtudel ka nendele

¹⁸ Litsentseeritud hasartmängukorraldajate nimekiri on kättesaadav MTA kodulehelt: <http://www.emta.ee/index.php?id=32822> - 2013. aasta lõpus oli totokorraldajaid juba 7.

tegevusaladele, mille puhul seaduses otsene kohustatud subjekti staatust kehtestav säte puudub. Regulatsioonide taset võib seega juba praegu hinnata keskmiselt – M – *medium*.

Kihlveokorraldajate –totokorraldajate üle teostab järelevalvet MTA, kes on sõlminud koostööleppe RAB-ga ja võib vajadusel kaasata RAB ekspertide abi. MTA-s on hetkel 4 täiskohaga järelevalveametnikku, kuid nad ei teosta rahapesu-spetsiifilist järelevalvet, vaid lähtuvad hasartmänguseaduse nõuetest. Seega rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tagamiseks ettenähtud järelevalve praktikas puudub ja tuleb hinnata madalalt – L – *low* ka vastavat indikaatorit.

Totokorraldajad võivad astuda Eesti Hasartmängude Korraldajate Liitu, mille põhikiri käsitleb põgusalt ka tegevusala eetilisi standardeid. Eraldi eetikanõudeid siiski kehtestatud ei ole, mistõttu võib hinnata eneseregulatsiooni seda aspekti hindega keskmine – M – *medium*.

RAB on leidnud, et hasartmängude korraldamisel interneti vahendusel (mida paljudel juhtudel ka totokorraldajad teevad) on spetsiifilised riskid ja teateid uuritakse hoolikalt. Suurem on risk just näiteks krediitkaardipettuste rahapesuks. Riske suurendab mõnevõrra ka asjaolu, et isikutel võib olla hasartmängude mängimine tekitanud majanduslikke probleeme ja mängimise jätkamise rahastamiseks võidakse olla motiveeritud sooritama (uusi) kuritegusid. Seega on kontrollimeetmeid antud osas vajalik täiendavalt tõhustada ning hinnanguks on keskmine – M – *medium*.

Kokkuvõte

Rahapesu-kuritegude poolt haavatavuse riski koondhindeks on kihlveokorraldajate puhul keskmiselt madal – ML – *medium low*. Seda peamiselt asjaolule, et kehtiv mitte-rahapesule suunatud regulatsioon on küllalt põhjalik ja tõhus igasuguse kuritegevuse eemalhoidmiseks antud valdkonnast. Skaalal 0-1 on haavatavuse koondnäitaja 0,25.

Eeltoodud põhjustel võib riskide osas pidada saavutatud taset piisavaks ning võiks keskenduda selle taseme hoidmisele. Samas tuleb arvestada, et AMLD IV eelnõu menetlus viib antud konkreetse sektori tõenäoliselt nagoonii rahapesu tõkestamise regulatsioonide alla. Teisalt tuleks juba kehtiva seaduse puhul analüüsida täiendavalt kohustatud isikute ja teiste sarnaste isikute võrdse kohtlemise vajadust. Ka Eesti puhul nähtub praktikast, et erinevused õnnemängude korraldamise sektori (internetis) ja totokorraldamisel (internetis) on marginaalsed, eriti just osas, mis puudutab erinevate riskide juhtimist.

Seega on otstarbekas oodata AMLD IV eelnõu lõplikku sõnastust ning valmistada seadusemuudatused ette AMLD IV ülevõtmisprotsessi raames. Samas võib aegsasti hakata pakkuma täiendkoolituse võimalust ka totokorraldajatele ning pakkuda tuge siseprotseduuride ajakohastamisel.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Loteriikorraldaja

Struktuursed näitajad

Hasartmänguseadusega (2008) on loteriide korraldamisel kehtestatud riigimonopol. Ainuke Eestis loteriide korraldamise lube omav korraldaja on AS Eesti Loto.

MONEYVAL ei ole varasemates hindamisvoorudes loteriide korraldamisele tähelepanu pööranud ja selle valdkonna osas soovitusi teinud. Samas on loteriide korraldamine nimetatud ühe AMLD IV eelnõu kohaldamisalasse arvatud hasartmänguliigina. Direktiivi eelnõu menetlemise käigus on siiski leitud ka seda, et ilmselt on riigimonopolide puhul (küll olenevalt nende tegutsemispraktikast ja –piirangutest) rahapesuks ära kasutamise tõenäosus väike.

Eestis korraldab loteriisid 1 ettevõtte, mille aktsiakapital on 1 022 600 eurot. Monopolistaatus annab sektori suuruse osas hindeks madala – L – *low*. Loteriikorraldaja käive on samas märkimisväärne: üle 42 miljoni euro aastal 2012. Seega on antud näitaja hinnatud keskmiselt – M – *medium*.

Loteriide korraldamise näol on tegemist küllaltki sularahatu tegevusalaga: 40% lotopiletitest müüakse internetis, kus tasumine toimub internetipanga vahendusel. Ülejäänud 60% müüakse edasimüüjate poolt (R-Kiosk, Eesti Post, kauplusteketid jne), kus loterii korraldaja ei oska hinnata kaardi- ja sularahamaksete suhet, mistõttu võib eeldada, et see ei erine oluliselt Eestis tavapärasest. Seega on loteriide puhul sularaha kasutamise intensiivsus madal – L – *low*.

Klientidega (lotomängijatega) seonduvalt rahvusvahelisi makseid ei esine. Rahvusvahelisi makseid tehakse ainult teistele lotoettevõtetele (*jackpoti*-maksed ja tasaarveldused Viking Lotto ja Eurojackpot liikmetega) ning rahvusvahelistele loteriioorganisatsioonidele (liikmemaksud, osalemistasud jms).

Rahvusvaheliste maksete osakaal moodustab ca 5% kogukäibest. Ka antud näitaja on hindegaga madal – L – *low*.

Kõrgema riskiga klientide osakaalu osas ei soovinud ettevõtte andmeid avaldada. Samas puuduvad viited praktikas, mille alusel võiks arvata, et tegemist oleks kõrgendatud riskiga isikutele iseäranis ahvatleva teenuseliigiga. 2012. aastal AS Eesti Loto RAB-le kahtlase tehingu teateid ei esitanud. Seetõttu on samuti hinnatud antud indikaatorit hindegaga keskmine – M – *medium*.

Loteriikorraldaja haavatavus rahapesu toimepanijate poolt on struktuursete indikaatorite näitel madal – L – *low*.

Kontrollimeetmed

Kontrollimeetmed koosnevad hinnangutest peamiselt kahele aspektile: regulatsioonide tase ja järelevalve piisavus/ebapiisavus.

Loteriikorraldaja tegevust reguleerib peamiselt hasartmänguseadus. RahaPTS kehtiva sõnastuse kohaselt loteriikorraldajale ei rakendu. Teisest küljest on hasartmänguseaduse nõuded paljuski rakendatavad ka rahapesu tõkestamiseks: nõuded loterii korraldamisele, üldnõuded hasartmängukorraldajatele. Seetõttu on sobilik hinnata regulatsioonide tase keskmiseks – M – *medium*.

Rahapesu alast järelevalvet ei teostata, küll aga kuulub loteriikorraldaja MTA hasartmängujärelevalve alla ning lisaks omab tähtsust ka asjaolu, et loteriikorraldaja kuulub täielikult riigile ning osaluse valitsejaks on määratud Rahandusministeerium. Seega on ettevõtte suhtes rakendatud ka tõhus ja läbipaistev omanikukontroll.

Rahapesu-alane järelevalve käesoleval juhul puudub, kuigi hasartmängujärelevalve on piisavalt põhjalik ja peaks ennetama igasuguseid kuritegusid. Samuti tuleb antud indikaatori puhul arvesse võtta, et omanikuõigusi ja järelevalvet teostab riik.

Eetilised ja kutsestandardid on AS-l Eesti Loto olemas: <https://www.eestiloto.ee/osi/loto/mission/deklaratsioon.html>, lisanduvad veel erinevad nõuded, mis tulenevad rahvusvahelistes loteriiorganisatsioonides osalemisest. Seega võib nn eneseregulatsiooni osa hinnata kõrgeks – H – *high*.

Loteriide kasutamist rahapesuks Eestis teadaolevalt juhtunud ei ole.

Kokkuvõte

Loteriikorraldaja haavatavuse rahapesu poolt hindab moodul keskmiselt madalaks – ML – *medium low*. Skaalal 0-1 on vastav näitaja 0,29.

Arvesse tuleb võtta tulevikus planeeritavaid seadusemuudatusi. Muudatuste kohaselt peaks loteriikorraldaja aastal 2016. identifitseerima kõik oma kliendid enne neile loteriipileti müümist. Juba praegu on väga suur osa kliente identifitseeritud – üle 40% piletitest müüakse tuvastatud isikutele veebilehe kaudu. Tõenäoliselt maandavad planeeritavad muudatused muu hulgas ka rahapesu riske. Täiendav analüüs loteriikorraldaja kohustuste piisavuse kohta tuleb koostada enne AMLD IV ülevõtmist ning kaaluda, kas Eesti puhul võiks olla otstarbekas (ka näiteks alates teatud võidusummast või panuse vastuvõtmisest) loteriikorraldaja RahaPTS kohustatud isikute ringi tuua.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------

Inkassoteenus

Struktuursed näitajad

Võlakäitlejaid-inkassofirmasid ei ole MONEYVAL varasemates hindamisraportites maininud, samuti ei kuulu see sektor kohustatud isikute ringi rahvusvaheliste standardite alusel. Eesti mõistes on samas tegemist keskmise suurusega ettevõtlussektoriga, kus tegutseb 107 ettevõtjat ja 254 töötajat. Hindeks seega keskmine – M – *medium*.

Käibenäitajate osas on inkassoteenus suhteliselt väike, hindeks madal – L – *low*.

Samuti on väike sularaha osakaal, kuivõrd eelistatakse kasutada ülekandeteenuseid. Sularaha-intensiivsuse hinnanguks seega samuti madal – L – *low*.

Rahvusvaheliste tehingute osakaal on ca 15%, mis on küllaltki madal – L – *low*.

Kõrgema riskiga klientide ja riikliku taustaga isikute osakaalu osas hinnangute andmine kahjuks võimalik ei ole, kuid puudub ka info, et need näitajad võiks antud valdkonnas olla märkimisväärsed. Nagu näha eksportivate ettevõtete väikesest arvust, võib sektori tegevust pidada siseturule suunatuks, seetõttu on hindeks madal – L – *low*.

2012. aastal ei saadetud antud sektorist RAB-le kahtlase tehingu või suure sularahasumma kohta teateid. Samas ei ole teada ka kaasuseid, kus inkassofirmasid oleks rahapesuskeemides kasutatud. Seega võib antud sektori puhul hinnata rahapesule viitavate asjaolude esinemist madalaks – L – *low*.

Struktuursete indikaatorite koondhindeks moodustub madal – L – *low*.

Kontrollimeetmed

Inkassoteenuse regulatsioon Eesti õiguses hetkel puudub. Kohalduvad üldaktid: TsÜS, VÕS jne. Sektoril puuduvad ka riiklik järelevalveasutus ning kutseühing. Mõlemad kontrollimeetmed saavad seega madala hinnangu – L – *low*.

Kuivõrd igasugune järelevalve, s.h rahapesu-alane, puudub, tuleb järelevalveasutuste ressursi küsimus jätta selle sektori puhul hindamata.

2001. aastal moodustati Eesti Võlanõudjate Liit, kuid antud ühingu tegutsemisest internetist informatsiooni leida ei õnnestunud ning kodulehekülg puudub. Samuti ole informatsiooni ka kutse-eeskrite nõuete kehtestamise kohta, mistõttu tuleb ka seda aspekti hinnata madalalt – L – *low*.

RAB on arvanud, et kui antud sektor kuuluks teavitavate subjektide ringi, siis oleksid saanud teatiseid väärtuslikud infoallikad. Kuivõrd ühtegi teadet ei ole esitatud, siis on ka nimetatud kontrollimeetme hinnang madal – L – *low*.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes on inkassoteenuse pakkujate haavatavus rahapesu poolt saanud hinnanguks keskmine kõrge – MH – *medium high*. Skaalal 0-1 on näitajaks 0,64. Puuduvad ka muud, antud moodulis kajastamata, aspektid, mis võiksid anda alust arvata, et siinväljendatud riskihinnangud ei ole adekvaatsed. Kuivõrd struktuursete näitajate poolest ei ole sektor eriliselt haavatav, siis on lõpphinnangu puhul antud sektorile avaldanud olulist mõju just kontrollimeetmete nõrkus.

Eeltoodut arvestades peaks tõhusama regulatsiooni kehtestamise võimalusi täiendavalt kaaluma. Kuivõrd inkassoteenus kuulub praegu ettevõtlusvaldkonnana pigem Justiitsministeeriumi (VÕS) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (ettevõtluskeskkonna üldseadused) tegevusalasse, siis on igasuguse regulatiivse arengu eeltingimuseks koostöö erinevate ministeeriumide vahel. Täiendavalt tuleks kindlaks teha ka see, kas avalik huvi sektori reguleerimisele võib puudutada ka mõnda muud aspekti (näiteks tarbijate kaitse teemad), millega peaks arvestama.

Koolitused	Järelevalve	Õigusaktide muudatused
------------	-------------	------------------------